

VÄGKARTA FÖR FRI BILDNING 2030

Vapaa Sivistystyö ry
FRITT BILDNINGSPÅRBEDE RF
FINNISH ADULT EDUCATION ASSOCIATION

INNEHÅLL

➤➤➤ **INTRO** *sidan 3*

1 Ekosocialt hållbar fri bildning

sidan 5

2 Identifierad & validerad fri bildning

sidan 10

3 Flexibelt framväxande fri bildning

sidan 15

4 Kvalitetslöften fram till 2030

sidan 18

Källhänvisningar

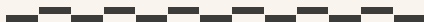
sidan 22

Bilaga: Värderingarnas klusterkarta

sidan 23

Fritt Bildningsarbete rf 2022

1:1

Vapaa Sivistystyö ry
FRITT BILDNINGSGARBETE RF
FINNISH ADULT EDUCATION ASSOCIATION

INTRO

Det nuvarande decenniet har börjat i rätt dystra tecken – en global viruspandemi, galopperande klimatförändring, finanspolitisk polarisering, Rysslands anfällsrig i Ukraina och den västliga demokratins utmaningar är bara en del av framtidens långa lista av oförutsägbarhet. Det finns fog att vara orolig när problemen ackumuleras och när fruktan och otrygghet invaderar människors sinnen.

”Den fria bildningen är ett historiskt fenomen, vars finländska gestaltning och förverkligande har placerat Finland på världskartan som en del av Norden och Europa.”

Så kraftfullt deklarerar Vapaa Sivistystyö ry – Fritt Bildningsarbete rf (här: FBA) i sin nuvarande #FBA22-strategi genom att samtidigt lyfta fram den ekosociala bildningen till 2020-talets credo och förbindelse. Här syns det finska folkupplysnings- och bildningsarbetet som en lång och effektiv båg, som en del av ett större fenomen i vårt samhälle. Frågan lyder: *Hur fortsätter den här långa bågen?*

Strategiarbete kan inte längre göras i nutiden lineärt, genom att följa industrins produktionslinjer och deras logik, eller genom att strikt följa orsak-verkan-samband. Redan i #FBA22-strategin ville man här ta avstånd från det lineära:

”Vi lever i en värld där allt påverkar allt annat. Ekosystemiskt tänkande genomsyrar under 2020-talet politiken, ekonomin och bildningens sammansmältande lärmiljöer.”

I det allmänna utbildningsnarrativet har ordet ”ekosystem” förutom naturens ekosystem även kopplats till digitala gränssnitt som övergår till digitala ekosystem – som ett exempel kan ekosystemet för det kontinuerliga lärandet och sysselsättningen i Finland nämnas. Fria bildningen frågar: *har alla medborgare jämbördiga möjligheter att bli delaktiga i det livslånga och kontinuerliga lärandets ekosystem?*

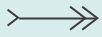
Inom utbildningspolitiken lever vi i en stark brytningstid vid övergången från en examensbaserad till en kompetensbaserad utbildningspolitik. Här har den fria bildningen sin besökelsestid – *hur ser den fria bildningen ut när utbildningskartan uppdateras?* På den här tusendollarsfrågan söker vägkartan svar med utgångspunkt i en värdebaserad utbildningspolitik, där bildning ses som en plattform för livslångt lärande.

Här är det viktigt att öppna upp processen bakom vägkartans födelse. FBA rf:s styrelse har under de senaste åren genomfört en rad diskuterande workshops om fria bildningens finansiering, forskning och statistik, identitet, hållbar utveckling, välmående, utbildningspolitik, samt kultur- och medborgarfostran. Som en rödtrådd tråd har oftast fungerat samma eviga fråga: *Hur får vi mer inverkan och synlighet för den fria bildningen tillsammans?*

När FBA rf:s föregångare Vapaan Sivistystyön Yhteisjärjestö (VSY) – Samverkande Bildnings- organisationerna fyllde 40 år publicerade Folkupplysningssällskapet (Kansanvalistusseura) en historik med namnet *Paperitiikeri vai todellinen vaikuttaja?*¹ (En papperstiger eller verklig påverkare?) Skribenten Timo Mikkilä konkluderar i slutet:

”Samverkande Bildningsorganisationerna har varit en central koordinator och påverkare inom fri bildning och vuxenutbildning. Dess uppdrag har varit viktigt. Samverkande Bildningsorganisationerna har inte, trots sin massproducerade pappersmängd, varit bara en papperstiger.”

Trots att papperstigern har gjort ett digiskutt på webben är det ännu en lång väg kvar till att tigern rör sig smidigt i sitt naturliga ekosystem. Den fria bildningens vägkarta siktar i alla fall på att nå detta ambitiösa mål genom tre förändringsstigar, som är sammantvinnade med varandra – *ekosocialt hållbar, identifierad och validerad samt flexibelt framväxande fri bildning.*

1 Ekosocialt hållbar fri bildning

En bildad gemenskap kännetecknas av att människorna som är medlemmar strävar efter att få de omkringvarande människornas unika kraft synlig... en kraft som är mer än de medverkande, enskilda människornas möjligheter. (Maria Joutsenvirta & Arto O. Salonen)²

Finlands kommission för hållbar utveckling har i sin strategi 2022–2030³ lyft fram bildningens mångfaldiga betydelse för att genomföra FN:s Agenda 2030 -program i Finland:

"... utvecklingen mot ett mer hållbart samhälle förutsätter förändringar i världsbilden, en bredare och djupare förståelse samt nya kunskaper och färdigheter. Lärande och bildning utgör nycklar till samhällelig förändring. I samhället visar sig och påverkar bildning i form av kompetens och kreativitet och i form av ansvarskänsla och ansvarstagande som spänner över generationer. Bildning är således inte bara tänkande eller funderande utan också praktiska handlingar. Bildning och kulturell förändring leder till mer hållbara levnadssätt och välbefinnande i många hänseenden. Värdegrunden för hållbara levnadssätt finns i tanken om att människan är en del av naturen och beroende av ekosystemens livskraft. Utbildning, vetenskap, kultur och konst upprätthåller och rekonstruerar identiteten hos individer och grupper samt de redskap som dessa behöver för att förstå förhållandet och samspelet mellan människan och naturen."

I kommissionen har man identifierat sex förändringsområden, varav ett är *Bildning, kunnande och hållbara levnadsvanor*. Hit hör att *samhällets värdegrund förändras och hållbara levnadssätt blir allmänna, samarbetet mellan formell och nonformell/icke-formell utbildning främjas, samt att förståelse och kunnande om hållbar utveckling stärks*. Som ett viktigt verktyg i denna förändring ser man förändringen av bildningens paradigm i riktning mot *ekosocial bildning*.

Riksdagens kulturutskott har i sitt betänkande om Statsrådets utbildningspolitiska redogörelse beaktat den ekosociala bildningens betydelse för det livslånga lärandet:

*"Med hänvisning till Framtidsutskottets utlåtande fäster kulturutskottet uppmärksamhet vid den ekosociala bildningens betydelse längs utbildningsstigarna. Med ekosocial bildning avses förmåga att självständigt och kunskapsbaserat dryfta värderingar kring ekologisk hållbarhet, samhällsutveckling, förhållandet mellan uppnått välmående och materiell konsumtion, samt delfaktorerna kring ett meningsfullt och kvalitativt liv."*⁴

Den nuvarande lagen om fritt bildningsarbete identifierar i sin syftesparagraf⁵ speciellt den hållbara utvecklingens sociala dimensioner:

"Det fria bildningsarbetet syftar till att utifrån principen om livslångt lärande anordna utbildning som stöder sammanhållningen och jämlikheten i samhället samt ett aktivt medborgarskap.

Målet för undervisningen inom det fria bildningsarbetet är att främja individers mångsidiga utveckling, välmående och välfärd och att främja demokrati, pluralism, hållbar utveckling, kulturell mångfald och internationalism. Det fria bildningsarbetet kännetecknas av studier efter eget val, samhörighet och delaktighet."

Ekosocial bildning poängterar balanserat ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar utveckling – den ekologiska hållbarheten syns väldigt lite inom utbildningsutbudet, men i någon mån genom t.ex. certifikat för hållbar utveckling, i samhällsfördrag och i vardagens arbets- och studierutiner. Inom FBA:s centralorganisationer har det under de senaste åren skett framsteg när man ser på utbildnings- och projektutbudet, där man poängterar ekosocial bildning, transformativt lärande och vardagens hållbarhetskompetenser. Förändringsarbetet har påbörjats, men mycket finns ännu att göra då man skall flytta över från projektifiering till långsiktig, vardaglig verksamhet inom fria bildningens läroinrättningar och organisationer:

"Att öka den ekosociala bildningen är ett utmanande uppdrag, eftersom det kräver stora förändringar i individernas och gemenskapernas nuvarande tanke- och handlingsmodeller. Vuxenutbildningens och den fria

bildningens satsningar på vuxnas ekosociala bildning är inte på långt när på tillräcklig nivå. Man borde alltså satsa på nytt utbildningsutbud och på att utveckla didaktiska metoder. En ytterligare utmaning är att överbygga klyftan mellan kunskapsinhämtning ('lärande') och hållbar livsstil.”⁶

En värdebaserad fri bildning identifierar i sin verksamhet de värden som är samtidigt både hållbara och förändringsinriktade. En ekosocial bildningsuppfattning svarar på denna utmaning genom att fungera som sparringpartner, som uppmuntrar aktörerna att göra mer genom medborgaraktivism och som en del av en större samhällspolitisk förändringsrörelse.

I ett dokument för europeiska jämlikhetsorgan, *Valuing Equality* finns en klusterkarta för olika värderingar, med vars hjälp man kan mäta verksamhetens förverkligande av jämbördighet och jämlikhet på basis av olika värderingar.⁷ Klusterkartans styrka är att värderingarna blir synliga: *Vilka värden befrämjar, neutraliserar eller bromsar förverkligandet av jämbördighet och jämlikhet i den praktiska verksamheten?*

Följande värderingar befrämjar förverkligandet av jämbördighet och jämlikhet:

- ▲ **universalism**, dit hör bl.a. vidsynthet, miljöskydd, inre harmoni, social rättvisa, vishet, världsfred och enhet med naturen.
- ▲ **självstyrning**, dit hör bl.a. frihet, nyfikenhet, kreativitet, självrespekt och val av egna livsmål.
- ▲ **välvilja**, dit hör bl.a. ärlighet, hjälpsamhet, andligt liv, lojalitet, meningsfullhet i livet samt äkta vänskapsrelationer.

En intressant observation med hjälp av värderingarnas klusterkarta är att följande värderingar ses som bromsande med tanke på jämbördighet och jämlikhet: *enhetlighet* (självdisciplin, hörsamhet), *traditionsbundenhet* (respekt av traditioner, ödmjukhet, utanförskap, fatalism) och *säkerhet* (välmående, familjens och statens säkerhet, social ordning, samhörighet). Även *makt* (auktoritet, egen image och bevarande av rikedom, social makt) hör till denna del av klusterkartan.

Neutraliserande värden, som alltså inte heller befrämjar jämlikhet är *prestationsinriktning* (kapacitet, intelligens, ambition, framgång, effektivitet), *hedonism* (njutlystnad, att skämma bort sig själv) och *stimulans* (modighet, fluktuationer och spänning i livet).

Ur den ekosociala bildningens perspektiv är universalism, självstyrning och välvilja självklara värderingar när man jämför med lagen om fritt bildningsarbete och dess syftesparagraf. Samtidigt bör man notera att en del värderingar inom fri bildning hör ihop med vissa traditionella värden, säkerhet och prestationsinriktning.

*Fria bildningens upprätthållare och
bakgrundsorganisationer påverkar i
hög grad designen på den egna
värdeprofilen och tolkningen av
det egna uppdraget.*

2

Identifierad och validerad fri bildning

Det första steget i riktning mot identifierad och validerad fri bildning tas inom ramen för lagen om fritt bildningsarbete genom att identifiera läroinrättningarnas diversitet och särdrag med ett historiebaserat grepp:

”Fria bildningens fem former av läroinrättningar – *medborgarinstituten, folkhögskolorna, studiecentralerna, sommaruniversiteten och idrottsinstitutionen* – har utvecklats och utvecklas fortfarande inom skilda institutionella fåror. Verksamheten har speciellt i början betecknats av en rätt självständig definition av uppdragen. Genom lagar som reglerar finansieringen *har statens styrning successivt ökat* under 2000-talet. Fria bildningens och statens relation kan betecknas som *resursberoende*.”⁸

En förankringen i historien är viktig, så att man kan toka nutiden och framtiden både som kontinuitet och i ett nytt ljus. Finlands äldsta bildningsorganisationer, Kansanvalistusseura – Folkupplysningssällskapet KVS (1874) och Svenska folkskolans vänner SFV (1882) kom med i VSY (1969), som sedermera blev Vapaa Sivistystyö – Fritt Bildningsarbete FBA (2013), dit även nybildade svenskspråkiga Bildningsalliansen (BA) anslöt sig.

Centralorganisationerna för de olika formerna av läroinrättningar är även representerade i FBA: Kansalaisopistojen liitto – Medborgarinstitutens förbund (KoL-Mif), Suomen Kansanopistoyhdistys – Finlands Folkhögskolförbund (SKY-FFF), Opintokeskus – Studiecentralerna, Suomen kesäyliopistot – Finlands Sommaruniversitet samt Urheiluoipistot, där den sistnämnda representerar idrottsutbildningscenter.

I det utmanande nuläget har FBA:s roll beskrivits som fria bildningens gemensamma sakkunnigorganisation, som kännetecknas av delad expertis, samverkan inom intressebevakningen, gemenskapligt utvecklingsarbete till exempel genom projekt, och *en övergång från upprepande organisationsmässiga verksamhetsmodeller till tidsenliga och förnyande, nätverksbaserade verksamhetsformer*.⁹

FBA:s utbildnings- och bildningspolitiska mission kan sammanfattas på följande sätt:

*FBA är en möjliggörare för
fria bildningens gemensamma viljeyttringar
på förändringsstigen, i riktning mot
identifierad och validerad fri bildning i Finland
och internationellt på ett bredare plan.*

Under vägkartans verkstadsarbete har man efterlyst en strukturell reform av fria bildningens institutioner i ett post-pandemiläge, där distansstudier och -kurser fortsätter att öka även utan samhällets restriktioner. Detta kan också ses som ett fenomen drivet av digitaliseringen, vars tekniska gränssnitt kan förenas på en gemensam plattform för ett digitalt ekosystem.

Hur förhåller sig fria bildningens olika former av läroinrättningar till en kommande digital plattform, vars innehåll kan erbjudas till hela befolkningen, och till och med utanför Finlands gränser? Hurudan är följande reform av den fria bildningen, där både struktur och finansiering evalueras på nytt senare under 2020-talet?

KVS – Folkupplysningssällskapet fyller 150 år under år 2024, ett år som är planerat att bli bildningens breda temaår i Finland. Bildningens temaår ger den finländska fria bildningen en utmärkt möjlighet att höja den gemensamma profilen och på detta sätt få synlighet på kartan även utanför Finlands gränser i Norden, Europa och t.o.m. på global nivå.

Nordiska Ministerrådet har i sitt visionsdokument *Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region år 2030* lyft fram tre synvinklar: *Ett grönt Norden*, som främjar en grön omställning för våra samhällen, *Ett konkurrenskraftigt Norden*, som baserar sig på kunskap, innovation, mobilitet och digital integration, samt *Ett socialt hållbart Norden*, som främjar en inkluderande, jämställd och sammanhängande region.¹⁰

I det nordiska förverkligandet av visionen 2030 lyfter man speciellt upp hållbar utveckling, jämlikhet och barnens rättigheter samt ungdomarnas synpunkter. Till detta hör även grundandet av ett nordiskt nätverk för medborgarorganisationer. I det instabila världsläget, som avspeglas i Norden av gemensamma NATO-medlemskap och sociala utmaningar, *kan man förutse ett nytt uppsving för bildnings- och medborgarorganisationerna, ifall det finns tillräcklig politisk vilja.*

En identifierad och validerad fri bildning baserar sig på evidensbaserat forskande och ledarskap samt gemensam expertis mellan forskare och bildningsaktörer. Bildningsarbetets Frihet och Ansvar (Sivistystyön Vapaus ja Vastuu, SVV) -samarbetsprogrammet stärker bildningsarbetets genomslagskraft via mångdisciplinär och kritisk interaktion. Fria bildningens forskning finansieras och koordineras långsiktigt, vilket möjliggör att hela fältet får en identifierad och validerad position i Finland och internationellt.

Identifierad och validerad fri bildning hör väsentligen ihop med utbildningspolitikens övergång från en examensinriktad till en kompetensbaserad utbildningspolitik i samband med det kontinuerliga lärandets reform. Kompetensbasen knyts till digitala studieregister (t.ex. eGrunder, KOSKI, JOD)) och de europeiska MyData-, stackability- och portability-principerna, med vilka man synliggör individuella studier och kompetensmärken även utanför examina.

Europarådets godkända memorandum *New European Agenda for Adult Learning 2021–2030* innehåller linjedragningar för att förverkliga en holistisk utbildningspolitik som pekar på jämbördighet mellan vuxnas lärande och utbildning (formal, non-formal and informal ALE).

Kompetensmärken och mikrokompetenser som planeras och definieras inom den utvidgade referensramen för examensbaserat och övrigt kunnande är ett nytt sätt att i tillämpliga delar synliggöra fria bildningens utbildningar och studiehelheter.

Samtidigt ingår i utbildningspolitikens narrativ även *individuella utbildningskonton*, som har blivit föremål för kritisk debatt även på europeisk nivå.

Vuxnas deltagande (25–64 åringar) inom lärande och utbildning borde höjas till 47 procent till år 2025, och till 60 procent till år 2030. Samtidigt vill man satsa på åldersgruppen 65+ och deras behov av lärande och utbildning.

Under Unescos CONFINTEA VII – konferens i Marocko i juni 2022 godkändes draften *Marrakech Framework for Action – Harnessing the transformational power of Adult Learning and Education*.¹¹ Denna referensram har en styrande verkan på 2020-talets genomförda politik för livslångt lärande eftersom undervisningsministrarna i alla 142 medlemsländer har godkänt resolutionen. Här poängteras FN:s Agenda 2030 -program med dess hållbarhetsmål, oro för klimatförändringarna och ökad analfabetism. Dessutom innehåller resolutionen rekommendationer för en ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar utbildningspolitik överallt i världen fram till år 2034.

Klimatförändringen, utbildningens ackumulering och en åldrande befolkning är en stor utmaning och möjlighet att uppnå en identifierad och validerad ställning som plattform för livslångt lärande. Detta kräver dock egna initiativ till att utveckla strukturerna inom den fria bildningens breda fält.

3

Flexibelt framväxande fri bildning

Transformative learning and education is not only transforming the individuals, it is equal sharing of learner´s perspectives in communities and spaces.
(Deborah Oniah)¹²

Flexibelt lärande ses i allt högre grad som en del av det kontinuerliga lärandet som sker inom arbetslivet "... genom att utveckla arbetet till exempel genom att testa, lösa problem, utvärdera och fortlöpande förbättra verksamheten."¹³

Det flexibla lärandets ekosystem innehåller även värden som ligger nära fri bildning, i värderingar som nämns i Leenamajja Otalas och Soili Meklins strategibok:

"Inom det flexibla lärandets system poängteras nu information och teknik. Sinnenas experter, psykologer och människokännare är än så länge underrepresenterade i det flexibla lärandets ekosystem. Till ekosystemet behövs fler människokännare. Det vore viktigt att människor också utvecklar sin mänsklighet, förmåga till känslor och bildning. Till lärstrategin bör man även uppmärksamma människokunnande och utveckling av det mänskliga, eftersom det i sista hand är avgörande för framgång."¹⁴

Den fria bildningens aktörer har alla skäl att definiera sin egen infallsvinkel och plats inom det flexibla och kontinuerliga lärandets ekosystem, som även knyts allt starkare till teknologins och AI:s galopperande och öppna data- och digitrend på 2020-talet. Denna snabba samhällsliga förändringsprocess innebär även utmaningar ur delaktighetens, jämbördighetens och jämlikhetens synvinklar.

Den flexibelt framväxande fria bildningen ser den snabba tekniskt-ekonomiska transformationen på ett konstruktivt och kritiskt sätt, eftersom förändringarna driver på polariserande strukturella och inommänskliga förändringar. En instrumentell människosyn, där människan blir en *talang-kapitalmaskin*¹⁵, skapar inte en hållbar framtid för hela den levande biosfären.

Hur framväxer den fria bildningen i ljuset av 2020-talets planetära fenomen och utmaningar? Nu i början av 2020-talet finns det små ljusglimtar vid betydelsehorisonten. Förändringsstigen kan beskrivas på följande sätt:

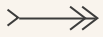
Den samhälleliga och demokratiska bildningsdiskussionen blir livligare och bredare förankrad i nätverk. Fri bildning har inte monopol på bildningsdiskussionen, men tack vare vår frihet kan vi ta initiativ och modigt föra in fria bildningens värdediskussion i det rörliknande utbildningssystemet. Diskussionen kan breddas till den samhälleliga debattens kärna, till exempel om arbetslivets övergångsskeden, demokratins och de mänskliga rättigheternas tillstånd och den ömsesidiga integrationen.

Flexibelt framväxande fri bildning börjar från människan och växer i gemenskaper. Framväxande fri bildning poängterar varken smalt kunskande eller motsättningar mellan "hårda" naturvetenskaper och "mjuka" humanistiska bildningsbegrepp: "Det finns tiotals, om inte hundratals arter av talanger och förmågor: rumslig gestaltningsförmåga, kroppsligt-kinestetisk, musikalisk, konstnärlig, förmåga till självkänedom och sociala kontakter. För samhället är det inte en bra om den mjuka bildningen blir under stöveln. Det är viktigt att förstå att talanger utvecklas i en process."¹⁶

I FN:s Agenda 2030 – program har man definierat 17 hållbarhetsmål (SDG:s) för samhällets förändringar på makronivå. En flexibelt framväxande förändring startar dock från människans inre värld på mikronivån. Till detta har det svenskbaserade MIndShift-nätverket utvecklat en referensram för människans inre utveckling (Inner Development Goals, IDG:s) i fem delar:

*Being – relationship to self,
Thinking – cognitive skills,
Relating – caring for others and the world,
Collaborating – social skills, sekä
Acting – driving change.¹⁷*

Framväxande fri bildning förutsätter innovativa varma nätverk och strategiska partnerskap tillsammans med andra förändringsagenter. Fri bildningens aktörer väljer strategiska partners på basis av värderingar och skapar varma nätverk med andra aktörer som också är modiga och förändringsorienterade.¹⁸

4 Kvalitetslöften fram till 2030

EKOSOCIALT HÅLLBAR FRI BILDNING:

Den ekososociala bildningen utmanar fria bildningens aktörer att klarlägga växelverkan mellan värderingar och vardag. Organisationerna och läroinrättningarna övergår från upprepande verksamhet till ekosocialt hållbar och förnyande verksamhet.

Ekosocialt hållbar bildning integreras i organisationerna och läroinrättningarna genom certifiering. Agenda 2030 -hållbarhetsmålen beaktas på ett helhetsmässigt sätt. Till år 2030 har varje organisation och läroinrättning inom fri bildning ett godkänt certifikat för hållbar utveckling.

Fri bildning är en del av en nordisk, europeisk och global grön övergång, där medborgare i alla åldrar styr kursen mot en hållbar framtid.

Fri bildning skapar via vägkartan nätverk för hållbar framtid genom att inkludera dem som allra mest behöver utbildning och genom att i utbildningssystemets olika övergångsskeden skapa lågtröskelservice och lärstigar som säkrar medborgarnas välmående och samhällets enhetlighet.

Fria bildningens finansiering säkras genom ett förutsägbart och långsiktigt statsandels- och bidragssystem som en del av det livslånga och kontinuerliga lärandets ekosystem.

Fria bildningens riksomfattande nätverk används mer effektivt än tidigare till främjande av utbildningarnas tillgänglighet och jämlikhet. Fri bildning ses som en viktig aktör och ett stöd inom utbildningssystemets olika övergångsskeden till andra och tredje stadiets utbildningar, förändringar i lärandet på arbetsplatsen samt i förhållande till seniorbefolkningens kompetens och välmående.

**Naturens och planetens välmående
ökar även människans välmående.**

IDENTIFIERAD OCH VALIDERAD FRI BILDNING:

Fria bildningens roll blir starkt synlig genom att slå vakt om nationens enhetlighet, demokratins och utbildningens jämbördighet, vilket har en betydelse även inom den europeiska och globala utbildningspolitiken, där Finland ses som en föregångare. SVV-samarbetsprogrammet lyfter fram aktuella forskningsämnen, bildningsbehov och smärtpunkter i utbildningssystemet på det livslånga lärandets gemensamma plattform.

Fri bildning är en plattform för livslångt lärande och riktar sig till alla medborgare, inklusive nya invandrare som ännu saknar finskt medborgarskap. Fria bildningen fungerar som en pålitlig partner och helhetsinriktad befrämjare av integration genom utbildning.

Det finska utbildningssystemet identifierar och validerar studier inom fria bildningen och civilsamhället som utvecklar medborgarfärdigheter och allmänbildande kompetens utöver enskilda examina eller yrken. Studiernas fria målsättningar ses som en resurs för arbetet och livet.

Att bevara och utveckla demokratin hör till folkbildningens breda samhällsethos. Ett aktivt och demokratiskt medborgarskap formas av växelverkan i lärande gemenskaper och gemenskapligt lärande.

Utbildningarnas tillgänglighet och möjligheternas jämbördighet bör säkerställas till år 2030 i en situation där den demografiska och ekonomiska utvecklingen är polariserad och koncentrerad till tillväxtcentra.

Fri bildning fungerar som den digitala polariseringens utjämnare och som försvarare av medborgarnas digi- och datarättigheter. Digitala medborgarfärdigheter möjliggörs genom delaktighet, möten och livslång vägledning.

Frivilliga studier och personliga utbildningskonton får inte riskera fria bildningens finansiering, utan de bör ses som en del av ett jämlikt och jämbördigt utkomstsystem.

Fria bildningens mångformade och kompetensbaserade beskrivningar registreras i det nationella KOSKI-systemet och kombineras i tillämpliga delar med den nationella referensramen för kunnande.

FLEXIBELT FRAMVÄXANDE FRI BILDNING:

Flexibelt framväxande fri bildning når de som mest behöver utbildning och människor i utsatt läge i deras egen vardag. Lågtröskelutbildningar möjliggör ett jämlikt och flexibelt framåtskridande på lärstigen.

Fri bildning är civilsamhällets förändringskraft, en pluralistisk och mångfaldig förändringsagent som utlovar till alla medborgare delaktighet och pålitligt partnerskap längs livslånga lärandets stig.

Fri bildning erbjuder en lättillgänglig, öppen och gemenskapsinriktad lärmiljö.

Fr bildning innefattar kritiskt tänkande och dialog, som skapar utrymme för deltagande demokrati och fördjupad förbindelse med naturen.

Fri bildning baserar sig på en holistisk människosyn där människan och hennes gemenskaper blommar och växer till sin fulla potential i enlighet med inre målsättningar och värderingar.

Fri bildning identifierar och befrämjar människans fysiska, psykiska och andliga välmående genom att öka motionsaktiviteter jämlikt och jämbördigt i alla åldersgrupper.

Aktörer inom fri bildning och övrig utbildning bygger tillsammans gränssnitt för lärande genom varma nätverk lokalt, regionalt och nationellt.

**Konst- och kulturinriktad
bildning skapar
kraftgivande och resilient
livslångt välmående.**

KÄLLHÄNVISNINGAR

- 1 Timo Mikkilä: *Paperitiikeri vai todellinen vaikuttaja?* Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö 1969–2009. KVS (2012). Citat övers. Björn Wallén.
- 2 Maria Joutsenvirta & Arto O. Salonen: *Sivistys vaurautena*. Radikaalisti, mutta lempeästi kohti kestäväää yhteiskuntaa. Basam Books 2020, s. 183. Citat översättning Björn Wallén.
- 3 Strategi för 2022–2030 utarbetad av Finlands kommission för hållbar utveckling. Statsrådets kansli 2022:11, speciellt kapitel 1.2 Bildning, kompetens och hållbara levnadssätt, s. 20–29.
- 4 TuVL 4/2021 vp, SiVM 19/2021vp 28.1.2022
- 5 Lag om fritt bildningsarbete (1998/632) § 1 (uppdaterad 29.12.2009/1765).
- 6 Jyri Manninen & Riina Nokelainen: *Ekososiaalinen sivistys haastaa vapaan sivistystyön*. Aikuiskasvatus Nro 2 2021, Sivistystyö planetaaristen kriisien ajassa, s. 146. Citat översättning Björn Wallén.
- 7 Elena Blackmore, Bec Sanderson & Richard Hawkins: *Valuing Equality*. Public Interest Research Centre(2012). Klusterkartan är som bilaga till vägkartan. Från EAEA:s seminarium *Transformative learning and values – workshop* 31.5.2022. Länk: https://equineteurope.org/wp-content/uploads/2018/01/valuing_equality.pdf
- 8 Jenni Pätäri, Sini Teräsahde, Aaro Harju, Jyri Manninen & Anja Heikkinen: *Vapaa sivistystyö eilen, tänään & huomenna*. Vapaan sivistystyön rooli, asema ja merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa ja koulutusjärjestelmässä. Vapaa Sivistystyö ry & Sivistystyön vapaus ja vastuu (SVV) – yhteistyöohjelma 2019, s. 7. Citat översättning Björn Wallén.
- 9 VST ry:n toimintasuunnitelma 2022, kohta 3. Sivistyskeskusteluun ja -työhön vaikuttaminen uudella tiekartalla. Citat översättning Björn Wallén.
- 10 Nordiska Ministerrådet: *Norden som världens mest hållbara och integrerade region*. Handlingsplan för 2021–2024. www.norden.org/sv/publication/norden-som-varldens-mest-hallbara-och-integrerade-region
- 11 Unesco Institute for Lifelong Learning: CONFINTEA VII Draft Marrakech Framework for Action. Harnessing the tranformational power of Adult Learning and Education. 17.6.2022.
- 12 Tal vid EAEA:s seminarium *Transformative learning and values* 31.5.2022. Deborah Oniah är en nigeriansk-irländsk vuxenutbildare genom transformativt lärande.
- 13 Leenamajja Ojala & Soili Meklin: *Ketterä oppiminen 2 – strategiasta käytäntöön*. Kauppa-kamari 2021, s. 257. Citat översättning Björn Wallén.
- 14 Ibid.
- 15 Heikki Kinnarin väitöskirja: *Elinikäinen oppiminen ihmistä määrittämässä*. Genealoginen analyysi EU:n, OECD:n ja UNESCO:n politiikasta. Turun yliopisto 2020. . Citat översättning Björn Wallén.
- 16 Emeritusprofessori Kari Uusikylä kritisoi kilpailuyhteiskuntaa: "Ei ole tervettä, jos koko ajan pitää olla jotain enemmän kuin muut". Yle 31.8.2021 . Citat översättning Björn Wallén.
- 17 Se närmare www.innerdevelopmentgoals.org/framework
- 18 Varma nätverk består enligt Anne Birgitta Pessi av interaktion, medkänsla och -glädje, socialt kapital som innefattar förtroende, solidaritet och sammanhållning.se t.ex. Ihmistens kohtaamisen voima 10.2.2020.

BILAGA Värderingarnas klusterkarta (Valuing Equality)

Figure 2. Values map including value groups

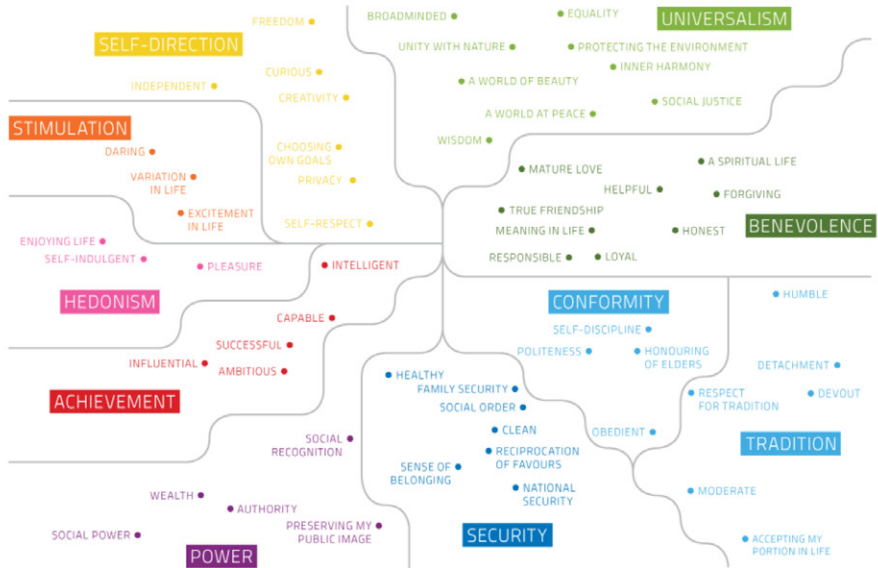

Table 1. Value groups and definitions

	UNIVERSALISM UNDERSTANDING, APPRECIATION, TOLERANCE AND PROTECTION FOR THE WELFARE OF ALL PEOPLE AND FOR NATURE.		POWER SOCIAL STATUS AND PRESTIGE, CONTROL OR DOMINANCE OVER PEOPLE AND RESOURCES.
	BENEVOLENCE PRESERVATION AND ENHANCEMENT OF THE WELFARE OF PEOPLE WITH WHOM ONE IS IN FREQUENT PERSONAL CONTACT.		ACHIEVEMENT PERSONAL SUCCESS THROUGH DEMONSTRATING COMPETENCE ACCORDING TO SOCIAL STANDARDS.
	TRADITION RESPECT, COMMITMENT AND ACCEPTANCE OF THE CUSTOMS AND IDEAS THAT TRADITIONAL CULTURE OR RELIGION PROVIDE THE SELF.		HEDONISM PLEASURE AND SENSUOUS GRATIFICATION FOR ONESELF.
	CONFORMITY RESTRAINT OF ACTIONS, INCLINATIONS AND IMPULSES LIKELY TO UPSET OR HARM OTHERS AND VIOLATE SOCIAL EXPECTATIONS OR NORMS.		STIMULATION EXCITEMENT, NOVELTY AND CHALLENGE IN LIFE.
	SECURITY SAFETY, HARMONY, AND STABILITY OF SOCIETY, OF RELATIONSHIPS, AND OF SELF.		SELF-DIRECTION INDEPENDENT THOUGHT AND ACTION - CHOOSING, CREATING, EXPLORING.

Vapaa Sivistystyö ry
FRITT BILDNINGSGÄRBE RF
FINNISH ADULT EDUCATION ASSOCIATION